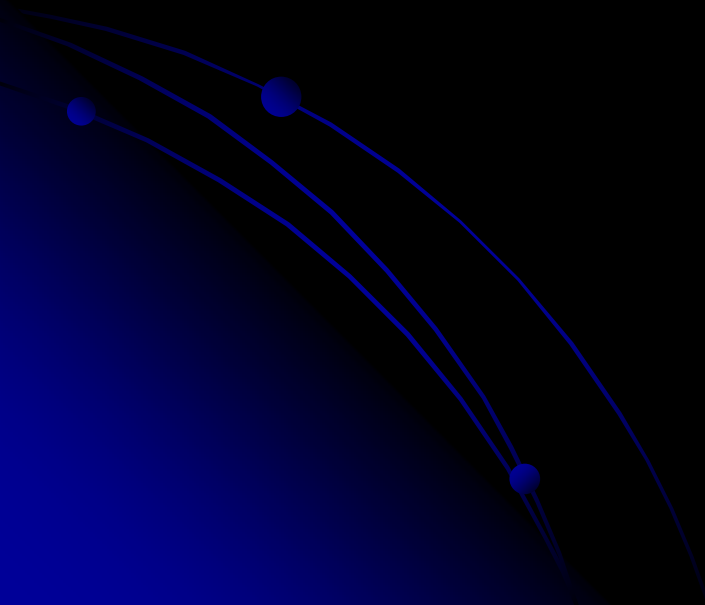
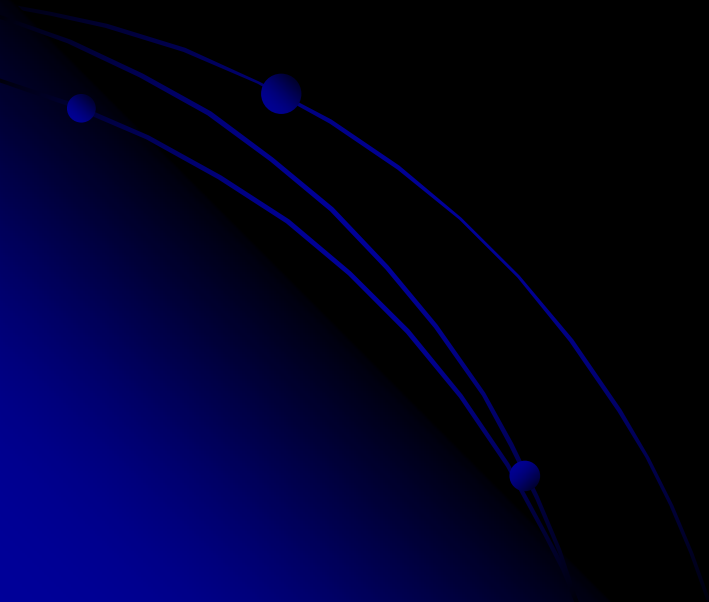

Latvijas augstākās izglītības politika – pirms Boloņas procesa un procesā

Reformas pirms Boloņas deklarācijas parakstīšanas

- Boloņas process Latvijā nav reformu aizsākums, bet gan to turpinājums.
- Boloņas deklarācijas principi un vadlīnijas nevis aizsāk reformas bet gan ievirza tās Eiropas kopīgajā gultnē, bieži vien piešķirot jēdzieniem jaunu vai izmainītu saturu.

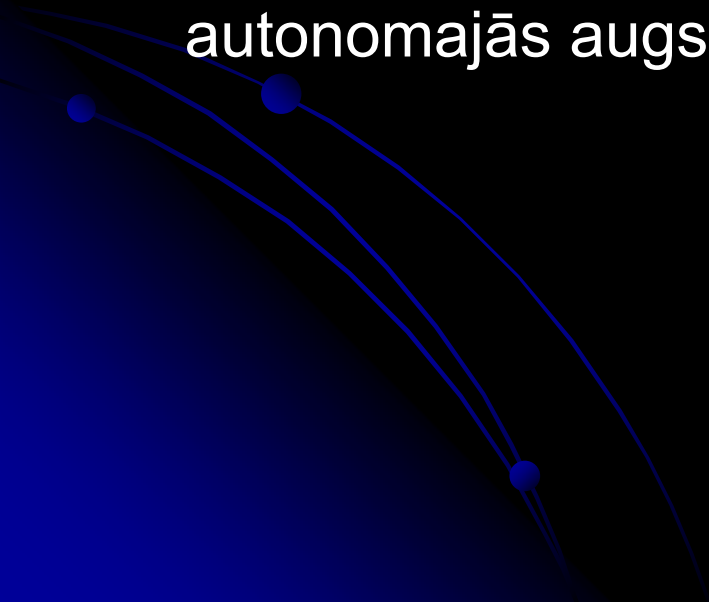

Reformas pirms Boloņas deklarācijas parakstīšanas

- Reformas Latvijā zināmā mērā aizsākās jau astoņdesmito gadu beigās
 - varas liberalizācijas apstākļos kļuva iespējams uzsākt pirmo sadarbību ar rietumvalstīm, kas realizējās
 - konkrētu priekšmetu kursu satura izmaiņās,
 - pirmajā atbalstā no rietumu augstskolu puses – galvenokārt lietotas mācību un pētnieciskās aparatūras un mācību grāmatu veidā.
-

1991.gada Izglītības likuma izraisītās pārmaiņas

1991. gada likums kā jumta likums aspektus ieskicē, līdz galam neizstrādājot

- Augstskolu autonomija - deklarēta bez nosacījumiem
 - Ministrijas kompetencei „īstenot valsts politiku izglītībā” nav paredzēti reāli mehānismi, kas ļautu to realizēt autonomajās augstskolās
-

1991.gada Izglītības likuma izraisītās pārmaiņas

- Iedalījums akadēmiskajā un profesionālajā AI; mērķi – sagatavot zinātniskai darbībai vai darbam profesijā
- Bakalaura un maģistra līmeņu ieviešana – uzsāk radikālu programmu pārveidi (arī atbrīvošanos no balasta)
- pretruna – anglosakšu nosaukumi, bet kontinentālās Eiropas pieeja, sākas matu skaldīšana

Pāreja no valsts pilnībā finansētas augstākās izglītības uz jauktu finansējumu

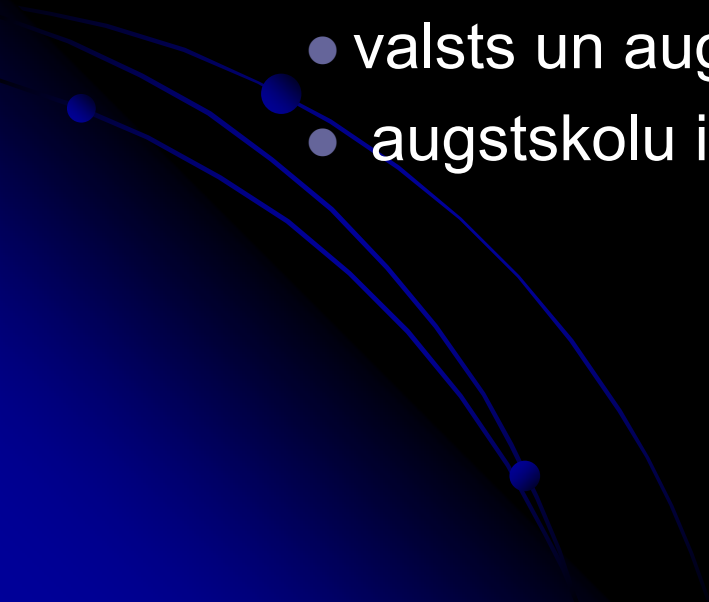
Jauktā studiju finansēšana, atņem iespēju kaut cik būtiski ietekmēt sagatavojamo speciālistu skaitu pa nozarēm:

- valsts iespējās ir tikai regulēt valsts finansējuma izlietojumu
- valsts finansēto studiju vietu skaits sasniedz tikai trešdaļu no kopējā studiju vietu skaita,
- studējošo sadalījumu nosaka nozaru popularitāte studētgribētāju un viņu vecāku vidū
- tā savukārt ne vienmēr saskan ar objektīvo tautsaimniecības attīstību valstī

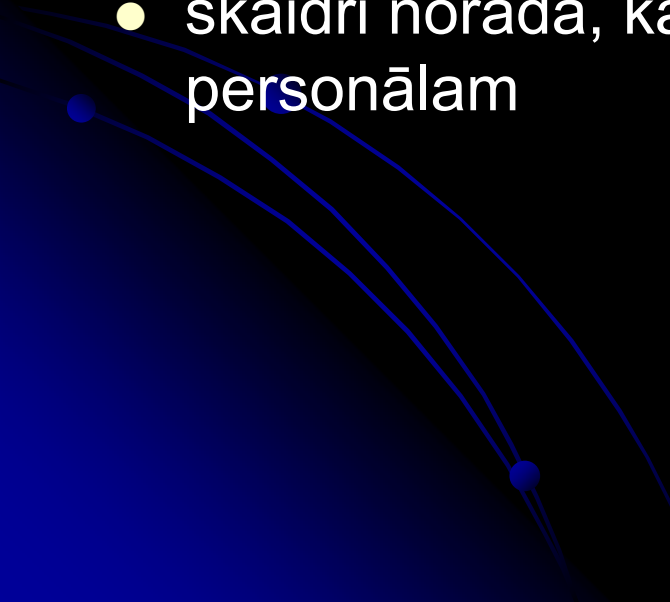
Iespējas veidot privātas augstākās izglītības iestādes

- aizsākas privātās augstākās izglītības strauja attīstība
- milzīgs tirgus spiediens, bet
- nav izstrādāts, kā garantēt kvalitāti un studentu aizsardzību,
- likumdošanā maz noteikts, lēmumu pieņemšana gulstas uz ierēdņiem – viena opuse sūdzsa par birokrātiju,
- otra – par to, ka valsts negarantē augstākās izglītības “Īstumu”

1995. gada Augstskolu likums

- konkretizēja virkni aspektu, kurus 1991. gada izglītības likums tikai ieskicēja
 - precīzāk noregulē
 - valsts un augstākās izglītības attiecības,
 - augstskolu iekšējo pārvaldi
-

Varas un atbildības sadale – likums noteica

- autonomijas un akadēmiskās brīvības konkrētās izpausmes,
 - augstskolu dibināšanas un likvidācijas kārtību,
 - augstskolu iekšējās pārvaldes orgānus un to kompetences,
 - augstskolas personāla grupu tiesības un pienākumus,
 - akadēmiskos amatus, to ievēlēšanas kārtību,
 - skaidri norāda, ka studējošie pieder augstskolas personālam
-

Studiju programmu organizācija un saturs

likums nosaka:

- kam jābūt norādītam studiju programmas aprakstā,
- ka akadēmiskās programmas beidzas ar bakalaura vai maģistra darba izstrādi un aizstāvēšanu,
- ka profesionālo studiju programmu gala pārbaudījumi *var ietvert* arī diplomdarba/vai diplomprojekta izstrādi,
- ka “programmas, kuru apgūšanas rezultātā iegūst augstāko izglītību, nedrīkst būt īsākas par četriem gadiem”

Šķirtne starp augstāko akadēmisko un profesionālo izglītību padziļinās

- iedalījums trijos augstskolu veidos: *universitātēs*, *profesionālajās augstskolās* un „*pārējās augstskolās*”
- “akadēmiskās augstskolas” = universitātes + “pārējās”
- it kā vienā augstskolā var realizēt gan akadēmiskās, gan profesionālās programmas, taču
- tikai akadēmiskās augstskolas drīkst piešķirt grādus
- profesionālajām augstskolām nav noteikti viņu īpašie uzdevumi, bet tikai tas, ko tās “nedrīkst”

veidojas sabiedrības uzskats, ka profesionālās augstskolas ir “otrās šķiras” augstskolas

Augstākās izglītības kvalitātes vērtēšana un akreditācija

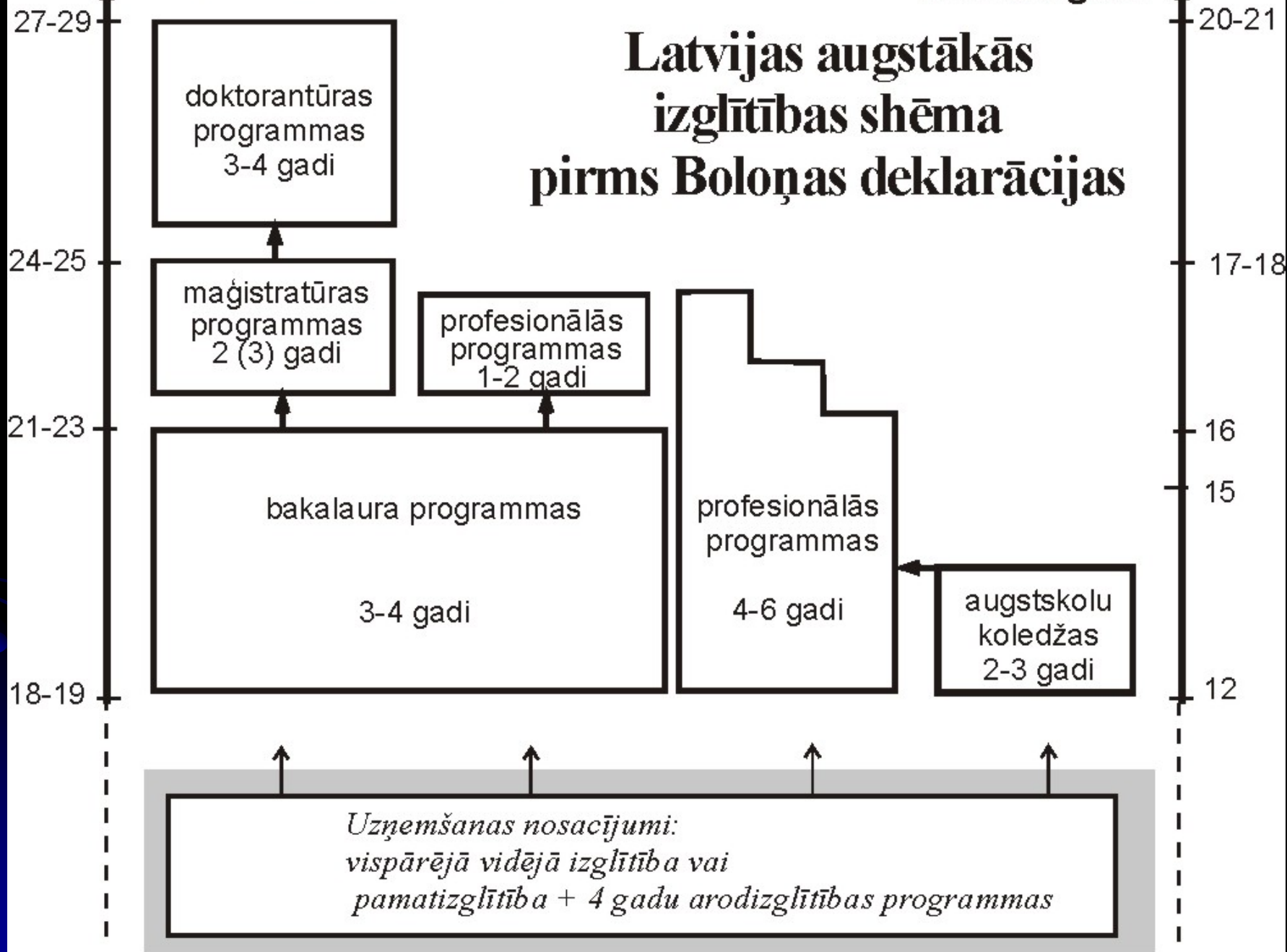
- Sākums – Eiropas padomes seminārs 1994. gada 24-25. oktobrī
- Baltijas ministru protokols par sadarbību un BHECC izveidošanās
- “katram savi noteikumi, kopīga ekspertu apmācība”
- pašvērtējums - ekspertu vērtējums – lēmums ,
- ne vairāk kā viens eksperts no Latvijas,

kad parakstīja Boloņas deklarāciju, Latvijā kvalitātes vērtēšanas process jau bija pilnā sparā un tā pirmais aplis noslēdzās 2001. gadā

teoretiskais vecums

mācību gadi

Latvijas augstākās izglītības shēma pirms Boloņas deklarācijas

*Uzņemšanas nosacījumi:
vispārējā vidējā izglītība vai
pamatizglītība + 4 gadu arodizglītības programmas*

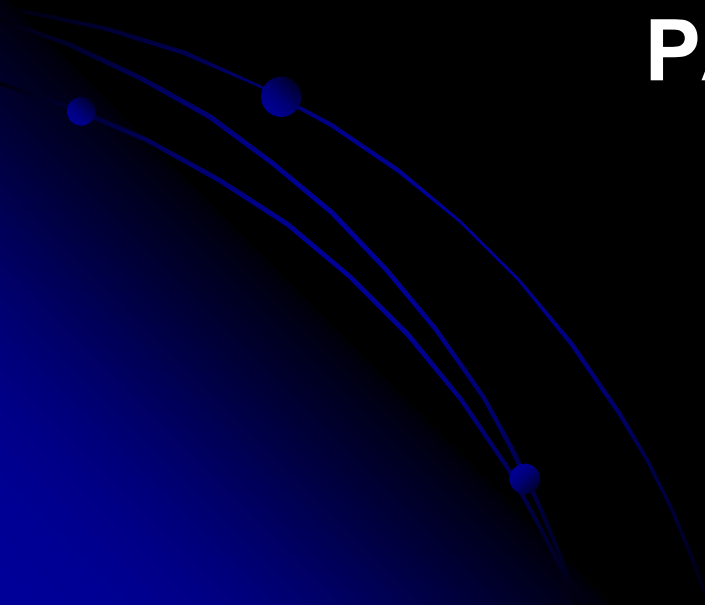
Sistēma Latvijā pirms Boloņas procesa pārveidojumiem

- Bakalaura programmu ilgums 3 vai 4 gadi
- pēc bakalaura programmu apguves turpinājums
 - vai nu maģistratūras studiju programmās,
 - vai 1-2 gadu ilgās profesionālajās studiju programmās.
- dažāda ilguma profesionālās studiju programmas (vismaz 4 gadu), faktiski bija divu veidu
 - “tīri profesionālās”
 - “ar integrētu bakalaura standartu”
 - Īsās – “koledžas” programmas

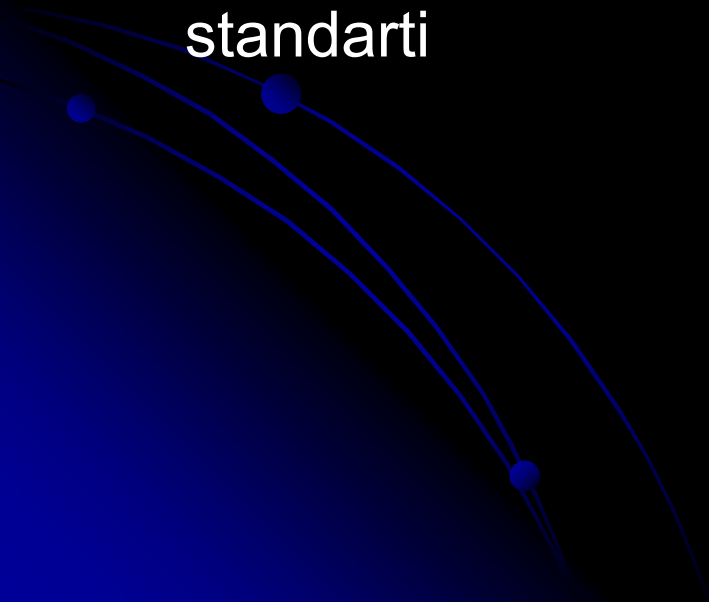
Problēmas

- profesionālais ceļš izslēdz akadēmisko un otrādi (var jau, protams, “sākt no sākuma”...)
- Latvijas “akadēmiskās un profesionālās” izglītības dalījums nesakan ar *university/ non-university* pieeju
- kā pasaulē izskaidrot “integrēto bakalaura standartu” bez bakalaura grāda?
- Latvijā neparādās vairākas Eiropā (un arī Amerikā) pazīstamajām maģistra grāda funkcijām – profesijas apguve pēc bakalaura grāda iegūšanas, šaurāka specializācija, studiju virziena maiņa
- nekonsekvence attiecībā uz programmām, kuras sagatavo profesijai, taču ir klasiskas *universitāšu tipa* programmas Eiropas izpratnē

**REFORMAS LATVIJĀ
PĒC
BOLOŅAS DEKLARĀCIJAS
PARAKSTĪŠANAS**

Galvenie dokumenti:

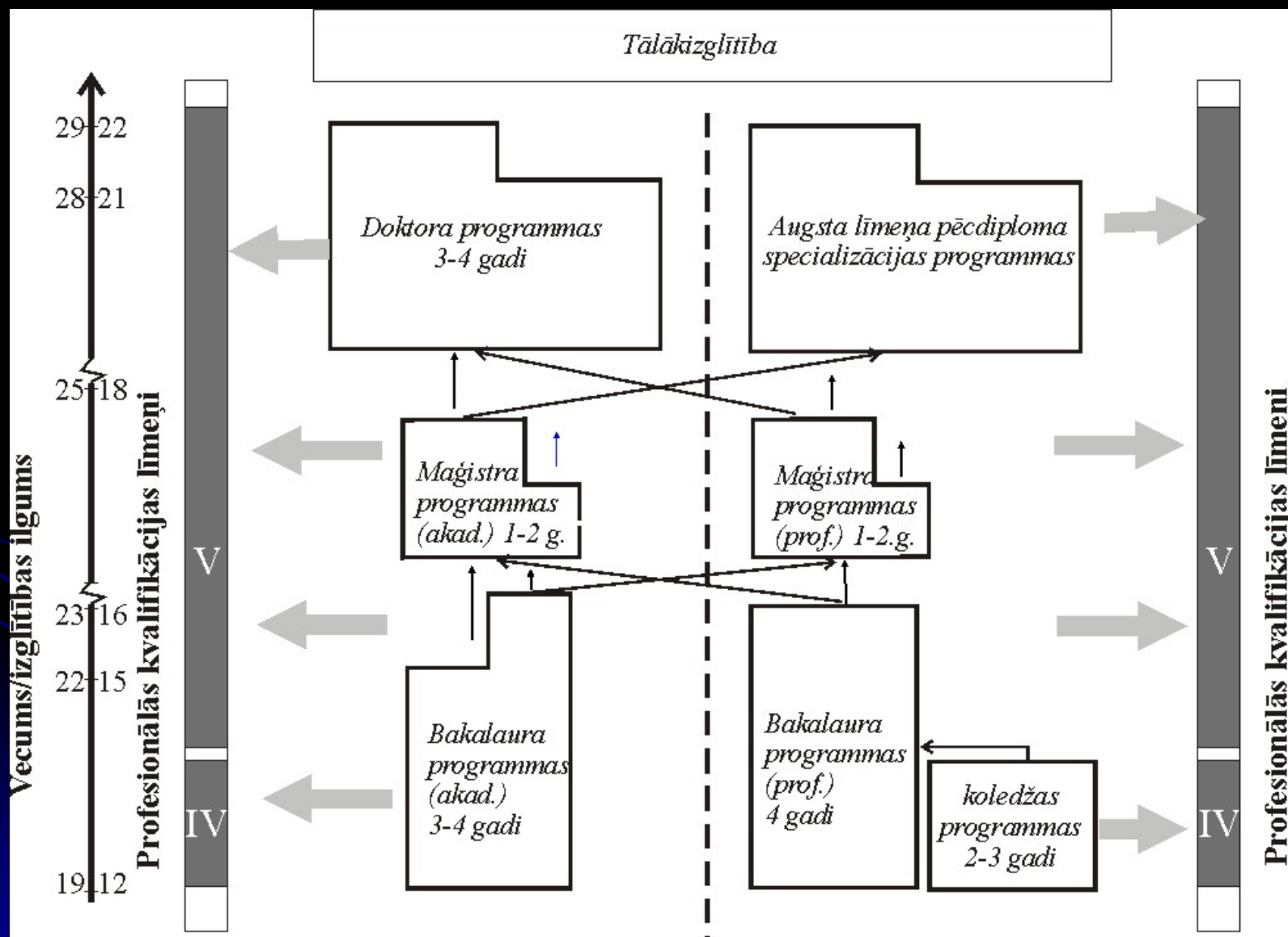
- Augstākās izglītības un augstskolu attīstības nacionālā koncepcija periodam līdz 2010.gadam
 - Izmaiņas “Likumā par zinātnisko darbību” (stājās spēkā ar 2000. gadu)
 - Augstskolu likuma grozījumi (2000. gads)
 - Akadēmiskās un profesionālās augstākās izglītības standarti
-

Augstākās izglītības attīstības koncepcija

Grādu sistēma

- veicināt akad. un prof. AI tuvināšanos, nodrošinot
 - akadēmisko grādu izmantojamību darba tirgū un
 - profesionālās AI absolventiem studiju turpināšanas iespējas akadēmiskās programmās
- paredz, ka Latvija virzās sistēmu, kurā ir
 - divi galvenie līmeņi – bakalaura un maģistra un
 - divu veidu grādi – ar akadēmisku un ar profesionālu ievirzi

Augstākās izglītības sistēmas konceptuālā shēma

Absolventu nodarbināmība.

Koncepcija paredz, ka

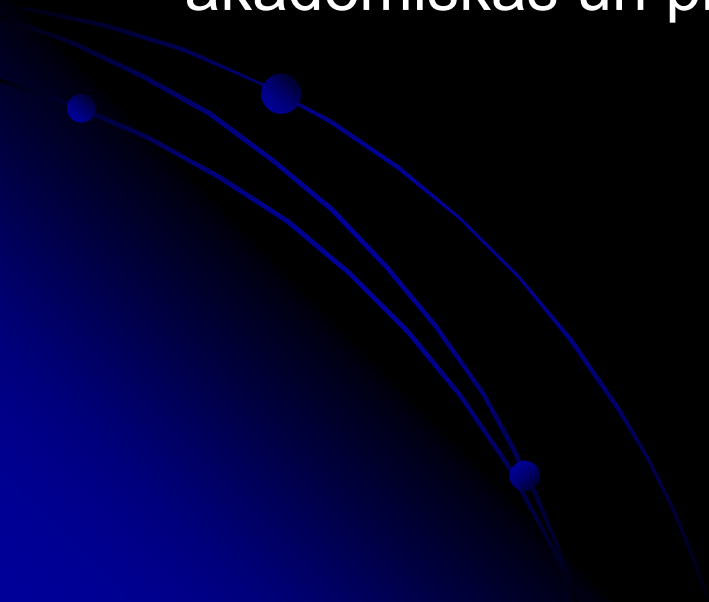
- studiju programmas akadēmisko grādu ieguvei,
 - vienlaikus ir orientētas uz konkrētu profesiju un atbilst tās standartam,
 - kur tas nav iespējams, nodrošina pietiekamu un ar attiecīgo virzienu saistītu pamatprasmju ieguvi

Pamatprasmes:

Komunicēšanas prasme, prasme strādāt patstāvīgi, strādāt grupā, analizēt darba rezultātus, vadīt citu cilvēku darbu, patstāvīgi mācīties un apgūt konkrētajā periodā nepieciešamās iemaņas + svešvalodas + IT

Kredītpunktu sistēma.

- studiju faktisko ilgumu izteikt kredītpunktos,
- ietvert kredītpunktu sistēmā arī daļlaika studijas un mūžizglītību
- pakāpeniski izveidot ar sistēmu (ECTS) pilnībā savietojamu sistēmu.
- ar ECTS palīdzību pārvarēt nošķirtību starp akadēmiskās un profesionālās izglītības sektoriem.

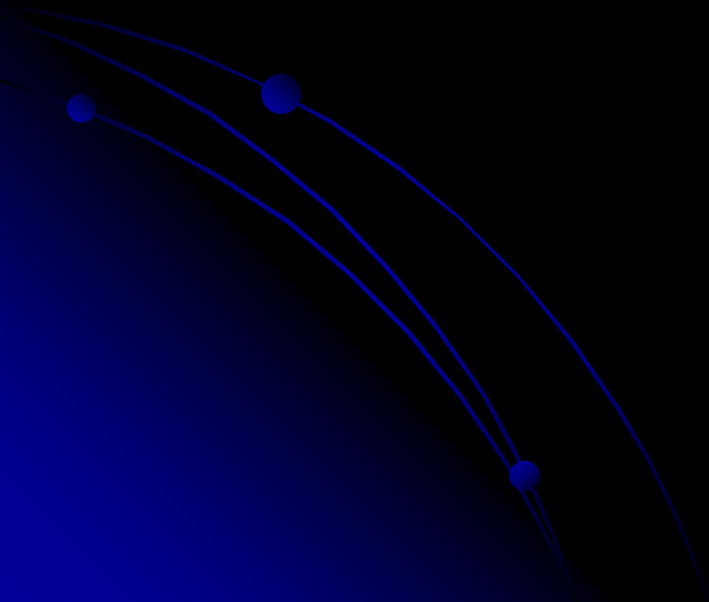

Mūžizglītības atbalstam

Veidot augstākās izglītības programmas moduļu veidā.

Moduļiem jābūt izmantojamiem

- pilna laika studējošajiem,
- lai nodrošinātu iespēju mūža garumā atgriezties augstskolā un apgūt nepieciešamās zināšanas vai prasmes

Kvalitātes nodrošināšanā

- pilnveidot Latvijas augstākās izglītības kvalitātes vērtēšanas sistēmu,
- panākt Latvijas aktīvu līdzdalību Eiropas mēroga sadarbībā kvalitātes nodrošināšanā

Latvijas augstākās izglītības konkurētspēja.

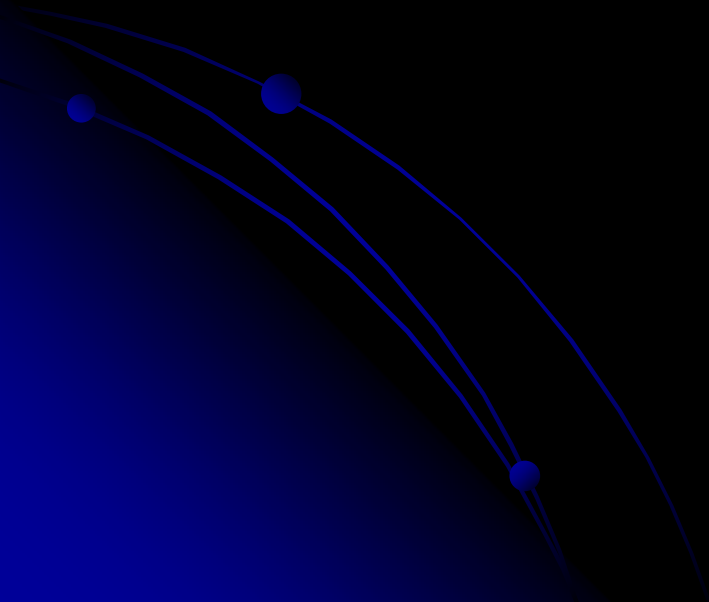
Liela uzmanība pievērsta

- augstskolu mācībspēku un
- materiāltehniskās bāzes atjaunošanai,
- doktorantūras nostiprināšanai.

Šo koncepciju LR Ministru Kabinets atbalstīja ...
uzdodot iestrādāt tālākos dokumentos

Tātad:

- konceptuālās nostādnes tika atbalstītas,
- taču bez jebkāda finansējuma to realizācijai

2000. gada grozījumi

Augstskolu likumā

un tiem sekojošie dokumenti

Grādu struktūra (57. pants)

- ievieš Konceptijā paredzētos profesionālos bakalaura un maģistra grādus
- nosaka, ka grādus var piešķirt
 - profesionālo bakalauru - pēc vismaz 4 gadu studijām,
 - profesionālo maģistru – ja kopējais ilgums, nav mazāks par 5 gadiem.
- (visiem!) bakalaura grāda īpašniekiem ir tiesības studēt maģistratūrā, bet maģistra grāda īpašniekiem – doktorantūrā,

*Likuma grozījumi tomēr **neatceļ** pastāvošās otrā līmeņa augstākās profesionālās studiju programmas un nenosaka, ka jāpāriet tikai uz profesionālajiem grādiem*

Akadēmiskās izglītības standarts (MK noteikumi)

- *stratēģiskais mērķis* joprojām ir “zināšanu un iemaņu apguve, sagatavojoties patstāvīgai zinātniskās pētniecības darbībai” , tomēr
- „akadēmiskā izglītība ir priekšnoteikums zinātniski pamatotai darbībai attiecīgajā profesionālajā jomā.” (4. punkts).
- bakalaura profesionālie aspekti nostiprināti 12. punktā: “galvenais uzdevums ir sniegt zinātnisku pamatu profesionālajai darbībai, attīstot analīzes spējas un prasmi risināt problēmas”
- Par maģistru nav tik konkrēti, tikai: „veicināt zināšanu, izziņas un pētniecisko prasmju lietošanu noteiktas problēmas risināšanai” (22.p.)

Otrā līmeņa augstākās profesionālās izglītības standarts (MK noteikumi)

- nosaka prasības profesionālo bakalaura un maģistra grādu ieguvei,
- programmas sastāvdaļu samērus:
 - vispārizglītojošās studijas (arī pamatprasmju apg.) 20 kr.p.,
 - nozares teorēt. pamati vismaz 36 kr.p
 - profesionālās specializācijas kursi vismaz 60 kr.p
 - prakse vismaz 26 kr. p. (grūti realizēt)
- dod iespēju **iegūt** bakalaura un maģistra **grādus profesijā**
- nostiprina profesionālo bakalauru un maģistru tiesības turpināt studijas maģistra un doktora grādu iegūšanai

Kredītpunkta definīcija.

- AL grozījumi ievieš kredītpunkta jēdzienu likumdošanā (pirmo reizi!), definējot to kā studiju uzskaites vienību, kas atbilst studējošā 40 stundu darba apjomam, kurā ir līdz 50 % kontaktstundu
- Akadēmiskās un profesionālās izglītības standarti nostiprina kredītpunktu sistēmas izmantošanu, izsakot gan programmu sastāvdaļu, gan to kopējo apjomu kredītpunktos un tādējādi kredītpunktu padarot par studiju apjoma aprēķina pamatvienību.

Augstskolu iedalījums.

Likuma grozījumi nosaka, ka augstskolas iedalās *universitātes* un *neuniversitātes* tipa augstskolās

- universitātes tipam augstākas prasības pētniecībai un akadēmiskā personāla kvalifikācijai.
- iedalījums **neparedz** neuniversitātes tipa augstskolām nekādas atšķirīgas, viņām vien raksturīgas iezīmes.

Rezultātā „tipi” drīzāk ir atšķirīgas attīstības pakāpes: neuniversitātes tipa augstskola var „izaugt” līdz universitātes tipam

Mūžizglītība.

Augstskolu likuma 5.pantā noteikts, ka viens no augstskolas uzdevumiem ir

- veicināt tālākizglītojošas studijas un
- piedalīties tālākas izglītības pasākumos,

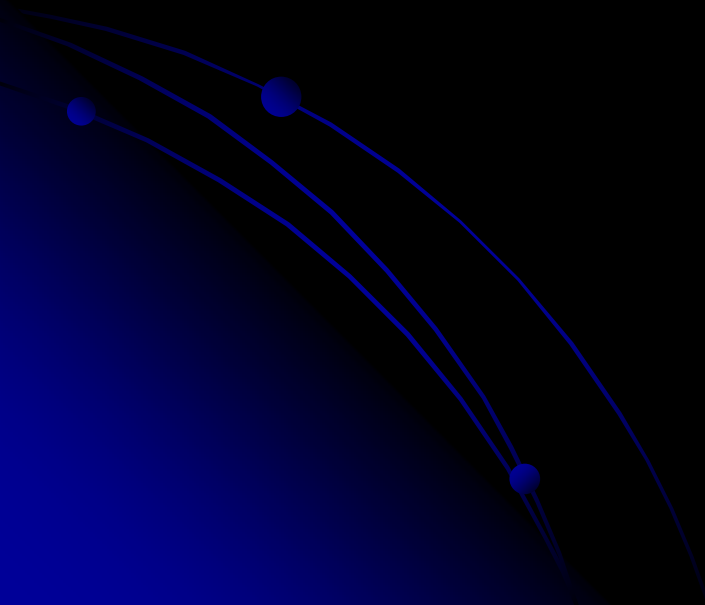
tādējādi

*iesaiste mūžizglītībā ar likuma spēku
kļūst par augstskolas uzdevumu*

Pašreizējā (pārejas) grādu struktūra

**Latvijas augstākā izglītība
BOLONJAS PROCESĀ -
sasniegtais un tālākā darbība**

Vispārīgie secinājumi no augstskolu atbildēm uz Eiropas Universitāšu Asociācijas anketu

- pilnībā atbalsta Boloņas procesu
- ir pārliecinātas, ka Boloņas process atvieglos Latvijas diplomu atzīšanu Eiropā un pasaulē
- uzskata, ka EAIT izveide pavērs lielākas iespējas Eiropas sistēmām un augstskolām,
- ir ieinteresētas vairot savu pievilcību un konkurētspēju ES, bet arī Austrumeiropā, Ziemeļamerikā un citur
- Latvijā ieviestā akreditācija ir noderīga un atbalsta to arī nākotnē
- Eiropas sadarbība veidojama, nevis dibinot kopēju Eiropas akreditācijas iestādi, bet gan aģentūrām sadarbojoties caur ENQA
- augstskolas ir iesaistījušās Boloņas procesā, taču ne pietiekami aktīvi.
- jāuzlabo mācībspēku un studentu informētība par procesu
- jāveic LV likumdošanas analīze, jānovērš bremzējošie aspekti

Izprotamas un salīdzināmas grādu sistēmas radīšana

- Lai mazinātu plaisu starp akadēmisko un profesionālo izglītību
- un veidotu simetrisku grādu sistēmu,
- Latvija ir ieviesusi profesionālos bakalaura un maģistra grādus.

Nākamais solis ir pilnībā atteikties no „otrā līmeņa profesionālajām programmām”.

Vienlaikus ir jāanalizē, kurās jomās iespējams tālāk pāriet uz vienu maģistra grādu, kura īpašnieks ir sagatavots gan doktorantūrai, gan profesijai

Eiropas vienotais Diploma pielikums

Latvijā ir veikti visi tehniskie priekšdarbi, lai augstskolas varētu sekmīgi ieviest DP

- nepieciešamie dokumenti ir pārtulkoti latviešu valodā,
- ir izstrādātas detalizētas instrukcijas DP aizpildīšanai
- kopš 1999. gada AIC katru gadu sagatavo DP 8. punktā pievienojamo Latvijas izglītības sistēmas aprakstu

jāpanāk, lai augstskolas automātiski izsniegtu DP visiem absolventiem.

Bakalaura - maģistra struktūra un augstākās izglītības iedalījums akadēmiskajā un profesionālajā

- bakalaura-maģistra struktūras ieviešanā Latvija ir priekšā daudzām citām valstīm
- Latvijā ir pārāk nodalīta akadēmiskā un profesionālā augstākā izglītība

„Latvijā maģistra grāds sākotnēji tika izprasts tikai kā tīri akadēmisks grāds, tādēļ tas netika izmantots profesionālajai izglītībai pēc bakalaura grāda ieguves. Tā vietā tika veidotas pēcbakalaura profesionālās programmas, kuru diplomu nedeva tiesības uz doktorantūras studijām. 2000. gada likuma labojumi ieviesa profesionālā maģistra grādus, tādējādi atrisinot šo problēmu.”

C. Tauhs. Pētījums par maģistra grādu attīstību Eiropā

Absolventu nodarbināmība

Absolventu nodarbināmības veicināšanai

- jāattīsta sadarbība ar profesionālajām organizācijām un ar darba devējiem programmu izstrādē.
 - vairāk jāseko absolventu sekmēm darba tirgū.
 - Visās studiju jomās un visos līmeņos, bet jo īpaši bakalaura līmenī jānodrošina pamatprasmju apguve.
 - Augstskolām vispirms jāizvērtē savas programmas no pamatprasmju ieguves viedokļa.
-

Kredītpunktu sistēma un Diploma pielikums

IR:

- Eiropas vienotais Diploma pielikums ir ieviests
- ir ieviesta Latvijas kredītpunktu sistēma,
- kredītu uzkrāšanai to izmanto jau kopš ieviešanas
- kredītpunktu sistēma tagad ir nostiprināta likumdošanā

Nav:

- nav veikta pāreja uz ECTS un
- programmas nav izveidotas moduļu veidā
- nav veikta pāreja uz ECTS atzīmju sistēmu

Mūžizglītība

Latvijas augstskolas ir aptvērušas savu lomu un funkciju mūžizglītībā.

Nav vēl izdarīts un jādara

- jāuzsāk aktīvs mūžizglītības kursu un programmu piedāvājums.
- Jāveido vienota sistēma mūžizglītībā apgūtu zināšanu un prasmju atzīšanai .
- jāapraksta kredītpunktiem atbilstošie studiju rezultāti un līmenis.
- programmas jāizveido moduļu veidā, lai šos moduļus varētu izmantot arī mūžizglītībā studējošie.

Studentu un mācībspēku mobilitāte

- ir augusi, taču katastrofāli trūkst finansējuma
- Latvijā mobili tikai 15% no “minimāli nepieciešamā”
- studiju periodi ir tikai 3 mēneši, nevis 6 – rezultātā grūtības ar apgūtā atzīšanu
- krass izejošās plūsmas pārsvars pār ienākošo

jāpārlicina valsti, ka nepieciešams finansējums,
jāveic pasākumi, lai piesaistītu vairāk ārzemju
studentu

Kvalitātes nodrošināšana

Kvalitātes nodrošināšana ir viena no tām jomām, kurās Latvija šobrīd ir priekšā daudzām citām Boloņas procesā iesaistītajām valstīm.

Turpmākā darbība kvalitātes nodrošināšanas jomā Latvijā jāveic sekojošos virzienos:

- Jāievieš Eiropas standarti kvalitātes nodrošināšanai
- jāpanāk, lai Latvijas kvalitātes nodrošināšanas rezultātus zinātu un atzītu citās valstīs,
- jāpievērš lielāka uzmanība augstskolu iekšējai kvalitātes kultūrai, nodrošinot nepārtrauktu pilnveidi un arī atvieglojot ārējo akreditāciju

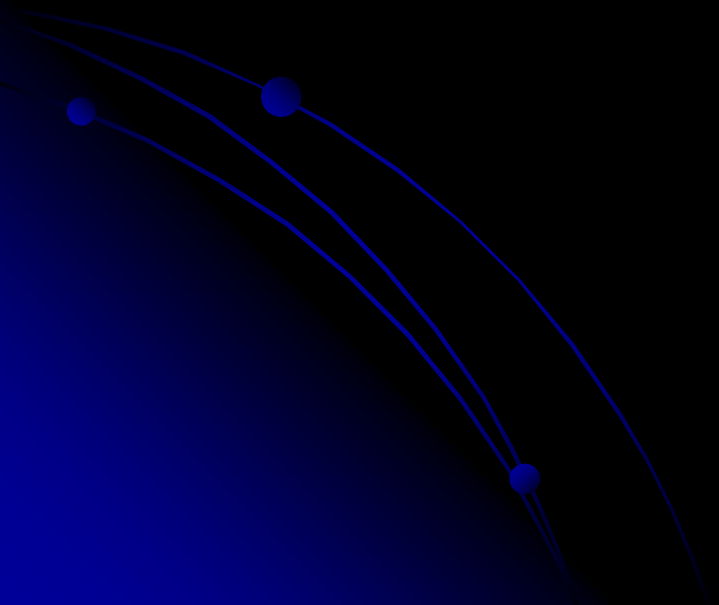
Studentu loma procesā

Formāli studentu līdzdalība Boloņas procesā ir nodrošināta:

- Latvijas augstskolās studenti ir pārstāvēti gan senātos, gan zemāka līmeņa lēmēj institūcijās,
- studentu pārstāvji ir arī Augstākās izglītības padomē, akreditācijas komisijā utt.
- Studentu pārstāvji atzīst, ka studenti Latvijā joprojām nav pietiekami labi informēti par Boloņas procesu, nepieciešami informācijas pasākumi.
- lielāka uzmanība būtu pievēršama tiešai sadarbībai ar Latvijas studentu asociāciju

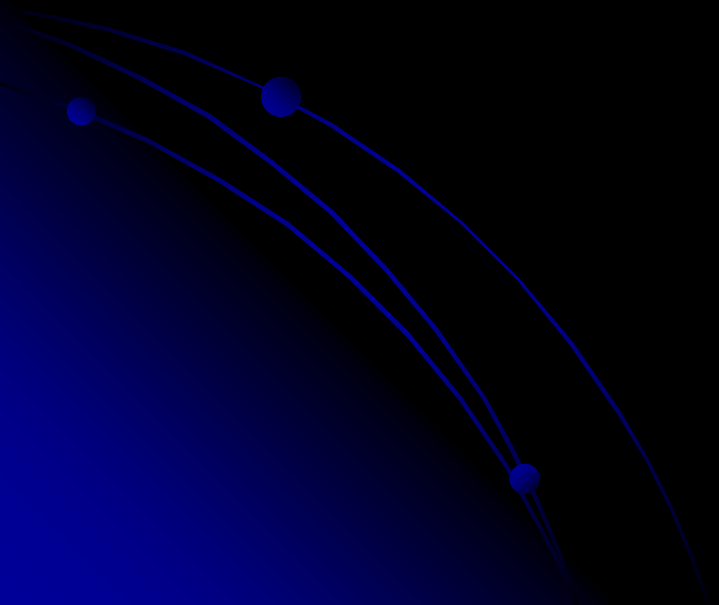
Kopīgu grādu veidošana

- Faktiski nav atļauta,
- bet kopīgas programmas veidot var

Pašlaik tiek veidoti

- Latvijas Republikas izglītības attīstības koncepcija 2006.-2010 gadam un
- Latvijas Republikas Augstākās izglītības likums

Jaunajā Augstākās izglītības likuma projektā

- Grādi, diplomu un kredītpunkti tiks saistīti ar *studiju rezultātiem*
- Tiek veidoti nosacījumi Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūrai, kura atbildīs Eiropas aptverošajai ietvarstruktūrai
- Tiks nostiprināta ideja par bakalaura un maģistra programmu daudzveidību, lai apmierinātu zinātnes un darba tirgus vajadzības un studējošo daudzveidīgās intereses
- Tajā pat laikā diploma izskatam jābūt visiem bakalauriem vienādam un visiem maģistriem vienādam

Jaunajā Augstākās izglītības likuma projektā (II)

- **Augstskolām likums noteiks uzdevumu veidot iekšējo kvalitātes mehānismu, kas nodrošina studiju un pētniecības kvalitāti.**
- **Kvalitātes audits tiks saistīts ar nepārtrauktas kvalitātes pilnveides sistēmu augstskolā**
- **Kvalitātes novērtēšanas centra darbība tiks saskaņota ar Eiropas standartiem un vadlīnijām**
- **Tiks noteikta Kvalitātes novērtēšanas centra darba periodiska ārēja vērtēšana**
- **Mācībspēku uzdevumiem pievienosies uzdevumi**
 - **nodrošināt savu docēto kursu kvalitāti,**
 - **dot ieguldījumu programmas un visas augstskolas kvalitātes pilnveidē**

Jaunajā Augstākās izglītības likuma projektā (III)

- Studējošo teisībām pievienosies tiesības
 - iegūt kvalitatīvu izglītību,
 - piedalīties kvalitātes nodrošināšanā
- Jāparedz izmainīt nosacījumus par studiju valodu tā, lai būtu iespējama ārzemju viespasniedzēju darbība, apmaiņas studentu mācības svešvalodā, ārzemju studentu apmācība svešvalodā visas programmas garumā, kopīgu grādu veidošana ar ārvalstu augstskolām.

Jaunajā Augstākās izglītības likuma projektā (III)

- Likumdošana papildināsies ar nosacījumiem, kas
- ļaus veidot elastīgus studiju ceļus, lai programmas varētu apgūt arī mūžizglītībā
- nodrošinās iespējas mūžizglītības rezultātu izvērtēšanai un kredītpunktu piešķiršanai

